

TARİHİN SEYRİNDE

Tarih n G t rd    Yere G t

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Tarih   retmenli i Anabilim Dalı Bülteni

MAYIS 2009

SAYI: 1

TARİHİN SEYRİNDE

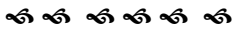
MAYIS 2009

İSTANBUL'UN FETHİ'NİN 556. YILI

EDİTÖRDEN

Bir gün çalışırken odamda diye başlıyor hikâye...
Bir grup öğrencim kapımı çalıyor ve hocam bir fikrimiz var diyorlar.
Dinliyorum... Gerçekten hoş, çok hoş...
Fikir: Bir gazete çıkarmak.
Konuyu enine boyuna tartışıyoruz, nasıl, ne şekilde olmalı diye, uzun süre düşündükten sonra bir pano gazetesi çıkarmaya karar veriyoruz. Her ay yenilenecek, o ayın tarihi olaylarından bazılarını gündeme getirecek bir PANO GAZETESİ.
Bu ay temel konularımız “İstanbul’un Fethi” ve “Anneler Günü”, tabi sadece bu iki konu değil, başka konular da yer alıyor gazetemizde. Ayrıca Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalımızın değerli öğretim üyelerinden Dr. Uğur Ünal ile “Mühendishane-i Berri Hümayun” üzerine bir söyleşimiz de bu ayki sayımızda yer alıyor.
Bu ilk sayı, tabii ki eksiklerimiz olacak, her sayıda kendimizi sizin katkılarınızla daha da geliştireceğiz. İkinci sayımızı ekim ayında çıkarmayı planlıyoruz. Bu süre içinde bizimle olmak isteyen arkadaşların yardımlarını da beklediğimizi hatırlatmak isteriz. Unutmayın ki, bu amatör çalışma, size yarın profesyonel kapılar da açabilir.
Bir sonraki sayıda görüşmek ümidiyle...
Sürç-i lisan edersek affola.

& İNCE MERCEK & Fatih DEMİRCİ

ŞEHR-İ İSTANBUL

Geçenlerde İstanbul’a bir gezi düzenledik. O vakte kadar İstanbul’a gitmemiş olan ben, farklı bir heyecan içindeydim. İçimde bir şeyler kırırdıyordu sanki... Kendi kendime düşünüyordum, acaba bu şehir nasıl bir şehir ki; onlarca milleti uğrunda savaşa zorluyor ve pek çok savaşa sahne oluyor... Boğaz köprüsünü aşınca tarihin ve doğanın eşsiz uyumu gözlerimin önündeydi. Anlatmaya kelimelerin dahi yetmeyeceği bir şehir... Etrafı denizlerle çevrelenmiş, aldığı her nefeste insanı bambaşka bir yerlere götüren mekân...

Pek çok kültürün beşiği olan dünyanın en güzel şehridir İstanbul.

Gezdikçe daha iyi anlaşılan en güzel özelliği de budur aslında; bir cami görüyorsunuz ardından üç beş adım atmaya kalmadan hemen karşınıza bir kilise çıkıyor. Bu iki yapı birbiri ile öyle iç içe geçmiş vaziyette ki, insan düşünmenden edemiyor: “Birbiriyle aynı bahçeyi nasıl paylaşıyorlar?” Bu Türklerin çağdaşlığının ve tarihe olan saygısının en güzel örneği sanırım.

Buram buram tarih kokan bu şehir her şeyi açıklıyor. Bir nebze de olsa gideriyor insanın içindeki o merak duygusunu.

Fatih Sultan Mehmet boşuna istemiyordu o yaşına rağmen bu şehri. İçinde bir şeyler vardı bu şehrin, anlaşılamayan, gizemli ve heyecanlandırıcı. Boşuna değildi Fatih’in çabaları. Binlerce insanın alın teri ve uğrunda verilen binlerce can. Hiçbiri boşa değildi...

İstanbul elbet fetholunacaktır.

Ne güzel kumandandır o kumandan
ve ne güzel askerdir o askerler
(Hadis-i Şerif)

Bu şehir başka arkadaş! Bu şehir farklı...

Asya’yı Avrupa’ya bağlayan, ticaretin tam kalbi olan, bir tarafı Karadeniz bir tarafı Marmara az ötesi boğaz aşırı Ege... Acaba bir şeyleri anlatıyor mu size? Bana anlatıyor işte. Bu şehir neden bu kadar önemli diye. İstanbul elindeyse eğer Asya’ya da geçersin, Avrupa’ya da, merkezindesin çünkü dünyanın. Sana ihtiyacı vardır Avrupa’ya gidenin Asya’ya geçenin İSTANBUL...

Karadeniz ve Akdeniz’i birbirine bağlayan deniz yolu üzerinde kurulu olan İstanbul şehri, günümüzde olduğu gibi eski zamanlar da oldukça önemli bir şehirdi. 1453 yılına kadar farklı zamanlarda, Avarlar, Araplar, Avrupalılar ve Osmanlılar tarafından defalarca kuşatılmış, fakat gerek Bizans’ın sahip olduğu Rum ateşi (grejuva), gerekse şehrin o zamanlar için aşılabilir olarak görülen surları, bu fetih hareketlerini başarısız kılmıştır.

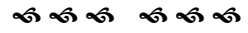
29 Mayıs 1453 sabahı fethedilen bu şehir günlerce kuşatılarak, zorlu şartlar altında fetholunmuştur. Bu fetihten sonra Osmanlı Devleti İmparatorluk olmuş, henüz 22 yaşında olan Sultan II. Mehmed, “Fatih” unvanını alarak Fatih Sultan Mehmed olarak anılmaya başlanmıştır. Tarihteki en önemli devletlerden olan Doğu Roma İmparatorluğu böylelikle sona ermiştir.

İstanbul, o günden bu güne birçok zorluklar atlattıysa bile Türk vatani içinde yer alarak bu

güne gelmiştir. Bize düşen en önemli vazife bu şehri bize kazandıranlara karşı vefa borcumuzu, şehri en iyi şekilde tarihi ve kültürel kaynaklar açısından koruyarak, onları hatırlayıp hatırlatarak, gelecek kuşaklara aktarmak olacaktır.

Kelimelere, cümlelere sığmayan bu güzel şehri anlatmak zor, yaşamak zor... En iyisi ustaların anlatımından dinlemek belki de... Büyük usta Yahya Kemal Beyatlı’nın aşağıdaki mısraları ile yazımı sonlandırıyorum. Sevgiyle kalın...

“Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça gönül tahtına keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.”

& TARİHTEN HİKÂYELER & Duygu ALTINOK-Eda ALAGÖZ

II. Murat Devri

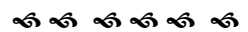
Daha 17 yaşında iken tahta geçen, 25 yaşına kadar at sırtından inmeyen Murat Han...

Onun zamanında Mana Alemleri’nin anahtarı, Ehl-i Beyt’ten, Hoca Yesevi’ye, oradan Horasan’a yansıyıp, oradan da birer Manevi Füzeler olarak Anadolu’ya atılan Aksaraylı Hamid Hazretleri’nin Ankaralı Müridi Hacı Bayram-ı Veli’de, birincisi; İstanbul’un kalelerinin, ikincisi ise kendisinden 500 sene sonra Başkent olacak olan Ankara’nın Manevi Anahtarları gizli idi. Ankara’nın ileride başkent olacağını bildirmekle; Osmanlı’nın ömrünün tamamlanacağını ve tükenmek üzere olan bir milletin yeni bir Türk Devleti’nin doğacağını ve bu devletin Fatihi’nin de Mustafa Kemal ATATÜRK olacağını söylemek istemişti adeta...

II. Murat, Hacı Bayram’la ilk görüşmesinde onun yüceliğini keşfetmiş ve gönlünde yatan isteği dile getirmekte acele etmişti. Hacı Bayram-ı Veli’ye şöyle demişti:

“Himmet etseniz de şu İstanbul işini bitirirsek” deyiverdi. Hacı Bayram Hazretleri güldü ve o sırada yerde oturmakta olan küçük Mehmet’le kapının yanında duran Müridi Akşemseddin’i işaret ederek; “Sultanım, o iş(fetih) şu beşikteki çocuk ile eşikteki Köse’ye(Akşemseddin) nasip olacaktır.” dedi.

Yüce Allah sevgisi ile dolu olan ve her üç geceden birinde Peygamber Efendimiz’i(sav) mutlaka rüyasında gören II. Murat, Hacı Bayram’ın bu müjdesi üzerine küçük Mehmet’in yetiştirilmesini Molla Gürani’nin ellerine teslim etti. Molla Gürani, hikmetler diyarı Horasan ilinden gelen mana nakışlarını küçük Mehmet’in gönlüne nakşetmiş ve bu şerefli vazifeyi daha sonra Akşemseddin’e devretmiştir.

TARİHİN SEYRİNDE

SAYI: 1

MAYIS 2009

& NOT DEFTERİM & Yasemin TÜRKDOĞAN

Annemi, anneliği anlatmak benim için tarifi kaleme sığmayan bir aşktır. Annelerimiz... Çoğumuz için eski zaman masallarının en güzeli olan, bizi dünyaya getiren, bakıp büyüten, karşılıksız seven, hayatlarına girdiğimiz günden itibaren bütün yaşamlarını neredeyse bize göre çizen insanlar.

Peki, bizler kendi ideallerini bir yana bırakıp sırf çocukları için mesleklerinden vazgeçen, hayallerini erteleyen annelerimiz için ne yaparız?

Anneler günü dediğimiz gün onlar adına yazılmış üç beş şiir, bir demet çiçek, yaldızlı bir paket içindeki armağandan mı ibaret? Nereden çıkmıştır bu gün? Onlara olan sevgimizi, saygımızı ifade etmeye o özel gün yeter mi?

İlk olarak, Amerika'nın iç savaş yıllarından sonra Julia Ward Howe tarafından önerilen anneler günü, annelere olan saygıyı göstermek amacıyla kutlanmaya başlanmıştır. Howe anneler günü kutlama fikrini ortaya atarken Anna Jarvis'ten ilham almıştır. Annesini kaybeden Jarvis onu unutamamış, acısını her gün annesinin mezarını ziyaret etmek dindirmiştir. 10 Mayıs 1908 tarihinde Jarvis'in annesinin ölümü üzerine Grafton, West Virginia'daki bir kilisede ilk anneler günü kutlandı. Bu günden sonra 45 eyalette hızla yayılan anneler günü kutlamaları, 1912 yılında resmen kutlanmaya başladı. 1914 yılında Amerika başkanı Wilson, anneler gününü ulusal gün olarak kabul etti. Her ülkede farklı günlerde olan anneler günü kutlamaları ülkemizde de 1955'ten bu yana Mayıs ayının ikinci pazarı olmaktadır.

Annelerimiz... En kıymetli yârimiz. Zaman gelmiş beşikteki yavrusunu yalnız bırakıp, yine yavrusu için vatani savunmaya cepheye koşmuş, zaman gelmiş çocukları için evini çekip çeviren, tarlasını ekip biçen yine o olmuştur. Ondaki öyle bitmez, öyle tükenmez bir sevgidir ki nice türkülerimizde; gösterişsiz, yalın ama bir o kadar aşıkâr olan evlat sevdaları dile gelmiştir.

"Kırmızı gül demet demet

Sevda değil bir alamet...

Şu Revan'da balam kaldı, yavrum kaldı, balam nenni."

Eledim eledim höllük eledim...

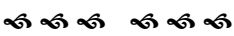
Bir güzel simasın aklımlı alan."

Annelerimiz... Cennet ayaklarının altına gizlenmiş, kaç yaşında olursa olsun bir evlat ona muhtaç imiş. Anlatmaya sözlerin yetmediği, şarkıların tükenmediği, hasretlerini hiç kimsenin, hiç bir şeyin dindiremeyeceği annelerimiz.

Kıymetlerini bildiğimiz, sevgilerimizi yarına ertelediğimiz bir gün olsun anneler günü. Aslında her sabah gözümüzü açmamızın, yeni bir güne başlamamızın sebebi olan annelerimiz için her gün

"ANNELER GÜNÜ"

"SÜR BENİ GÜL YÜZÜNE GİTSEMDE KALSIN SIZIM AĞLIYOR MUSUN ANNE GİDİYOR HAYIRSIZIN"

NENE HATUN KİMDİR?

Erzurum'daki Aziziye Tabyası'nın savunulmasında kahramanca çalışarak adını tarihe yazdıran Türk kadınıdır. Aziziye savunmasına 20 yaşlarında genç bir gelirken, küçük yaştaki oğlunu ve 3 aylık kızını evde bırakarak katılmıştır. Nene Hatun 1857 yılında Erzurum'da doğdu. 1877 yılında 8 Kasım'ı 9 Kasım'a bağlayan gece, Osmanlı vatandaşı olan Ermeni çeteleri Erzurum'un Aziziye Tabyası'na girmeyi başarmışlardı. Tabyayı koruyan Türk askerlerini uykuda yakalayıp kılıçtan geçirdiler. Bu sırada arkadan gelen Rus askerleri ise hiçbir zorlukla karşılaşmadan tabyayı ele geçirdiler. Baskından yaralı olarak kurtulan bir er haberi Erzurumlulara ulaştırdı. Sabah ezanından hemen sonra *"Moskof askeri Aziziye Tabyası'nı ele geçirdi"* şeklinde minarelerden Erzurum halkına haber verildi. Bu haberin ardından Erzurum halkından silahı olan silahını, olmayanlar ise balta, tırpan, kazma, kürek, sopa ve taşları ellerine alarak Tabya'ya doğru koşmaya başladılar. Koşanlar arasında, erkeği cephede çarpışan Nene Hatun da vardı. Ağabeyi Hasan bir gün önce cepheden yaralı olarak gelmiş ve kollarında can vermişti. Nene Hatun üç aylık bebeğini emzirdikten sonra, *"Seni bana Allah verdi. Ben de Ona emanet ediyorum."* diyerek vedalaştıktan sonra bir kaç saat önce ölen ağabeyinin tüfeğini alarak sokağa fırlamıştı

Nene Hatun o günleri özetle şöyle anlatmıştır:

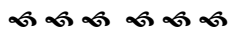
"Ağabeyim Hasan cepheden ağır yaralı olarak bir gece önce eve gelmişti. Bir yandan ona bakarken, bir yandan da 3 aylık çocuğumu emziriyordum. Kardeşim o gece kollarımın arasında öldü. Sabaha karşı minarelerden 'Moskof Aziziye'ye girdi' diye haykırışlar başlayınca, kardeşimin alnını öpüp, 'Seni öldüreni öldüreceğim' diye and içtim. Yavrumu Allah'a emanet ettikten sonra, ağabeyimin tüfeğini ve satırımı alıp dışarı fırladım. Sel gibi Aziziye'ye akıyorduk. Tabyanın mazgallarından düşman ölüm yağırdırıyordu. Düşmanda iyi silah vardı, bizde de iman. İleri atıldım. Dadaşlar arasına karıştım. Satırım durmadan kalkıp iniyordu."

Ölümünden bir yıl önce kendisini ziyaret eden NATO'da görevli Amerikalı subayın bir sorusuna: *"Ben o zaman gereken şeyi yapmıştım. Bugün de gerekirse aynı şeyi yaparım"* cevabını vermişti.

98 sene yaşadığı Erzurum'da 22 Mayıs 1955'de zatürree hastalığından dolayı 98 yaşında vefat etmiştir. Nene Hatun, kurtuluş mücadelesini verdiği Aziziye Tabyası'na defnedilmiştir.

1955 yılında Türk Kadınlar Birliği tarafından ölümünden bir kaç ay önce yılın annesi seçilmiştir.

Habibe UZUN

& TARİHTE BU AY & Kübra ÇALIŞKAN-Halil GOSTAK

1 MAYIS 1931 Empire State Building, ‘‘dünyanın en yüksek binası’’ unvanı kazandı. 102 katlı binanın yüksekliği 381 metreydi. Dünya Ticaret Merkezi’nin 1972’deki açılışına kadar bu unvanı elinde tuttu.

2 MAYIS 1519 İtalyan heykeltıraş, ressam, mimar ve mühendis Leonardo da Vinci öldü. Leonardo, Rönesans sanatını doruğuna ulaştırmıştı.

3 MAYIS 1481 İstanbul’u fethettikten sonra ‘‘ Fatih ‘‘ unvanıyla anılan Osmanlı Devleti’nin yedinci padişahı Fatih Sultan Mehmet, Anadolu’ya yeni bir sefer hazırlığındaiken vefat etti.

4 MAYIS 1928 Türkiye Cumhuriyeti’yle beraber 29 harfli Yeni Türk harfleri, üzerinde yapılan düzenlemeler sonucu kabul edildi.

5 MAYIS 1968 Vietnam Savaşı nedeniyle Fransa’da gerçekleşen Amerikan karşıtı gösterilerde 30 bin öğrenci Paris’te ayaklandı. Sorbonne Üniversitesi kapatıldı. İşçi hareketleriyle büyüyen muhalif gösteriler tüm dünyaya yayıldı.

6 MAYIS 1930 Hakkâri’de deprem. Hakkari’nin sınır bölgesinde meydana gelen 7.2 büyüklüğündeki depremde 2514 kişi öldü, 3 bine yakın bina hasar gördü.

1990 Türkiye’nin ilk özel TV kanalı olan Magic Box şirketinin Star 1 isimli televizyonu programlı yayına başladı.

7 MAYIS 1824 9. Senfoni il kez Viyana Karntnertortheater’de çalındı. Alman besteci Ludwig van Beethoven, son senfonisi olan 9. Senfoni’yi işitme duyusunu tamamen yitirdiği dönemde besteledi.

8 MAYIS 1945 2. Dünya Savaşı Avrupa’da sona erdi. Alman General Keitel’in, Sovyet General Zhukov’a teslim olduğu tarih, Avrupa için savaşın sonu kabul edildi.

9 MAYIS 1942 Mimar Vedat Tek öldü. Tek, erken Cumhuriyet üslubunun biçimsel ve kuramsal temelini oluşturdu. İstanbul’daki Haydarpaşa ve Moda iskeleleri, Sirkeci’deki Posta ve atelgraf Nezareti binası en bilinen eserleridir.

1955 ‘Anneler Günü’ Türkiye’de ilk kez kutlandı.

10 MAYIS 1799 Cezzar Ahmet Paşa, Napolyon’aAkka Kalesi’ni teslim etmedi. Napolyon’un Akka kuşatması 64 gün sürdü. Ordusunun yarısını kaybetti. 21 Mayısta Kahire ‘ye geri döndü.

11 MAYIS 330 Roma’nın doğusunun merkezi olarak seçilen Bizantion şehri, İmparator I. Constantinus tarafından imar edildi ve Constantinus’un adıyla özdeşleştirilerek Constantinopolis adını aldı.

12 MAYIS 1820 Modern hemşireciliğin kurucusu Florence Nightingale doğdu ve daha sonra bugün hemşireler günü olarak kabul edildi.

13 MAYIS 1277‘‘Bundan geru divanda, dergahta, bergahta, mecliste ve meydanda Türkçe’den başka dil kullanılmayacaktır...’’ Karamanoğlu Mehmet Bey Konya’yı topraklarına kattıktan sonra Türkçeyi resmi dil ilan etti.

14 MAYIS 1950 Demokrat Parti yüzde 53 oranında oyla mecliste salt çoğunluğu sağlayarak tek başına iktidara geldi. Cumhuriyet Halk Partisi’nin 27 yıllık tek parti iktidarı son buldu.

15 MAYIS 1919 İtilaf Devletleri desteğindeki Yunanlar İzmir’i işgal etti. Gazeteci Hasan Tahsin ve Askerlik Şubesi Başkanı Albay Süleyman Fethi şehit edildiler.

16 MAYIS 1717 Voltaire (Marie de Voltaire), din ve krallık karşıtı yazılarından dolayı Bastille’e gönderildi. Hapishanede geçirdiği 11 ay içinde ilk oyununu yazdı.

17 MAYIS 2000 Tarihte ilk defa bir Türk futbol kulübü UEFA Kupası’nı aldı. Finalde Arsenal ile karşılaşan Galatasaray, penaltı atışları sonucu maçı 4 -1 kazandı.

18 MAYIS 1897 İrlandalı yazar Bram Stoker’ın ünlü romanı Dracula yayımlandı. Stoker’ın ilham kaynağı, Kazıklı Voyvoda olarak da bilinen, 1456’da Osmanlılara esir düşen, Eflak beyi III. Vlad’dı.

19 MAYIS 1919 Mustafa Kemal Atatürk, milli mücadeleyi başlatmak üzere Samsun’a çıktı. 1935’ten itibaren bugün Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanmaya başlandı.

TARİHİN SEYRİNDE

SAYI: 1

MAYIS 2009

20 MAYIS 1481 II. Bayezid tahta çıktı. Sekizinci Osmanlı padişahı II. Bayezid, 2.214.000 km²'lik imparatorluk topraklarını 2.375.000 km²'ye ulaştırdı. 1512'de tahtı oğlu Sultan Selim'e bıraktı.

1662 16. Osmanlı Padişahı II. Osman (Genç Osman) öldürüldü.

21 MAYIS 1991 Hintli siyaset ve devlet adamı Rajiv Gandhi, Tamil Nadu eyaletinde, uzaktan kumandalı bomba ile yanındaki 14 kişi ile beraber öldürüldü.

22 MAYIS 1955 Ünlü Aziziye Tabyası Zaferi kahramanlarından Nene Hatun, Erzurum'da vefat etti. Nene Hatun 8Mayıs 1955'teki ilk Anneler Günü'nde "anneler annesi" seçildi.

23 MAYIS 1040 Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluşuyla sonuçlanan Dandanakan Zaferi.

1949 2. Dünya Savaşı'ndan sonra, Almanya ikiye ayrıldı. Federal Almanya Cumhuriyeti'nin (Batı Almanya) temel yasası Bonn'da ilan edildi. Batı ve Doğu Almanya 1990'da tekrar birleşti.

24 MAYIS 1543 'Dünyanın güneş etrafında döndüğünü' ispat eden bilim adamı Kopernik öldü.

25 MAYIS 1983 Şair, yazar, gazeteci ve fikir adamı Necip Fazıl Kısakürek İstanbul'da vefat etti.

26 MAYIS 1989 Soydaşların zorunlu göçü başladı. Bulgaristan'dan "zorunlu pasaport" verilen ve Türkiye'nin Viyana ve Belgrat büyükelçiliklerine sığınan Türkler İstanbul'a getirildi.

27 MAYIS 1960 Cumhuriyet tarihinin ilk askeri müdahalesi gerçekleşti. 37 subaydan oluşan Milli Birlik Komitesi, TBMM'ni feshetti. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes, bakanlar ve DP milletvekilleri tutuklandı.

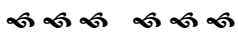
28 MAYIS 1986 - Şair Edip Cansever, İstanbul'da öldü.

29 MAYIS 1453 O günlerde Konstantinopolis olarak bilinen İstanbul şehrini günlerdir kuşatan Fatih Sultan Mehmet'in komuta ettiği Osmanlı ordusu İstanbul'u fethetti.

1985 - İstanbul Boğazı'nda Fatin Sultan Mehmet Köprüsü'nün temeli atıldı.

30 MAYIS 1453 Fatih Sultan Mehmet, Hızır bin Celaeddin'i İstanbul'un ilk kadısı ve Belediye Başkanı atadı. İstanbul'da o günden bu yana 505 belediye başkanı görev yaptı.

31 MAYIS 1933 İstanbul Üniversitesi kuruldu; Darülfünun ve ona bağlı bütün müesseseler dağıtıldı.

& AYIN KONUSU &

Cansu ÇİFTÇİ

Bu ayki konuğumuz değerli öğretim üyesi Dr. Uğur ÜNAL. Hocamızla "Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn" üzerine konuştuk. Röportajı zevkle okuyacağınızı umuyor, sorularımıza hocamızın verdiği cevaplarla sizi baş başa bırakıyoruz.

—Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn ne zaman ve hangi amaçla kurulmuştur?

—Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn, III. Selim döneminde 1795 yılında kara ordusunun teknik kadrosunu yetiştirmek amacıyla Hasköy'deki Humbaracılar Kışlası'nın yanına kurulmuştur. Okulda eğitime mevcut Lağımcı ve Humbaracı Ocaklarından 80 yetenekli genç alınarak başlanmıştır. Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nde modernleşme çabaları daha çok askerî sahada kendini göstermekle başlamıştır. Bu tespit modern eğitim kurumları açısından değerlendirildiğinde de öncelikle askeri sahaya hasredilebilir.

I. Mahmut zamanında, 1734'te, matematik ve fen bilimlerinin öğretildiği bir askeri mühendis okulu olan Hendesehâne ilk batı tarzlı askerî eğitim kurumlarından. 1795 yılından itibaren Osmanlı

Devleti'nde kara subayı ve kara ordusunun teknik eleman ihtiyacı, Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn tarafından karşılanmıştır. Eğitim süresi 4 yıl olan bu okul kuruluş yıllarından itibaren Osmanlı Devleti'nde askerî ocakların subay ihtiyacını karşılamış, ayrıca hazırlanan birçok haritanın da çizim merkezi olmuştur.

—Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn'un sınırlılıkları, modern eğitime ve günümüze etkileri nelerdir?

Mühendishâne'deki öğrenci sayısının daima sınırlı tutulması eğitimin devlet içerisinde yaygınlaşmasını engellemiş, yine öğrencilerin eğitim sürelerini geç tamamlamaları da Avrupa'daki gibi her yıl çok sayıda mühendis öğrenci yetiştirilememesine neden olmuştur. Fakat ilk yıllarında az sayıda öğrenci mezun etmesine rağmen kurumun Osmanlı ordusuna önemli katkıları olmuştur. Nitekim Mühendishâne'de yetiştirilen subayların bazıları, Fransa'nın Mısır'ı işgali sırasında bölgeye sevk edilmiş ve başarıyla hizmet etmişlerdir. Ayrıca Mühendishânenin ilk mezunları, Sultan II. Mahmûd zamânında kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusunda, Erkân-ı Harplik (kurmaylık) vazîfesine tâyin edilmişlerdir.

Sultan II. Mahmut, senede birkaç subayın mezun olduğu Mühendishâne'yi yeniden ele almış, buradaki eğitimleri yeterli görmediği için 1834'te bugünkü Harp Okulu olan Mekteb-i Harbiye'yi kurdurmuştur. Mühendishâne bu tarihten itibaren topçu subayların yetiştirildiği bir merkez halini almıştır.

Mühendishâne ile Mekteb-i Harbiye öğrenci ve hocaları Avrupa'daki askerî eğitim ve modernleşmeyi yakından takip etmemize de vesile olmuşlardır. Nitekim 1834'te Mekteb-i Harbiye açıldığı zaman gerek buraya gerekse Mühendishâne'ye muallim yetiştirilmek üzere Mühendishâne hocalarından iki zâbit ve on öğrenci İngiltere'ye tahsile gönderilmiştir. Bu tarihten sonra Avrupa'nın muhtelif merkezlerine birçok zâbit tahsil için gönderilmeye devam etmiştir. 1847–1848 Avrupa tahsilini tamamlayarak ülkeye geri dönen Tophane Nâzırı Bekir Paşa'nın teklifiyle çıkarılan nizâmnâme sonucu Mühendishâne, Topçu ve İstihkâm Mektebi'ne dönüştürülmüştür. 1864-1865'te Mühendishâne'nin idâdî sınıfı Galatasaray'a, harp sınıfları ise Harbiye'ye nakledilmiştir. 1867'de tüm askerî idâdîler Kuleli kışlasına nakledilmiş, Topçu ve İstihkâm Sınıfları ise 1878'de mekteplerine geri dönünceye kadar Harbiye'de eğitimlerine devam etmişlerdir.

Tanzimat yıllarında Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn'da 4 senelik eğitimin sonunda yetiştirilen zâbitler, ihtiyaca göre askerî, mülkî ve politik kadrolarda da istihdam edilmekteydiler. Bu yüzden kendilerinin her fenni iyi bilmeleri için gayret sarf edilmiştir. Yalnız 1866'ya gelindiğinde okuldaki mühendis sınıfı ilga edilmiş durumda olup; ressam sınıfı dahi faaliyet göstermemekteydi. Mühendishane'de yalnızca Topçu ve İstihkâm sınıfları bulunmakta; bunlar ise topçu ve istihkâm fenleri ile belirli oranda Matematik, Fransızca ve basit tarzda Resim dersleri tahsil etmekteydiler.

Tüm bu söylediklerimizden sonra şunu ifade edebilirim ki, temel hedefi fenden anlayan subay yetiştirmek olan Mühendishâne, *Osmanlı-Batı sentezi bir mektep* olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu ve benzeri askerî mektepler, Osmanlı batı tarzlı sivil mekteplerin de öncüleri olmuştur.

— Mühendishâne'nin kuruluşunda ve kurumsallaşmasında daha çok hangi Avrupa ülkesi model alınmıştır?

Topçu sınıfının hocaları genellikle II. Mahmud devrinden beri Almanlardan seçilmiştir. Bu sâyede topçular, Krupp ve diğer yeni icat topları başarılı şekilde kullanma eğitimi almışlardır. Bunun yanında Fransızca derslerinin öğretimi Fransız hocalar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden Mühendishâne'nin eğitimi ve gelişimi üzerinde daha çok Alman ve Fransız etkisinin olduğundan söz edilebilir.

— Hocam, Kara Mühendishânesinde eğitici kadro, öğrenci ve verilen dersler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Tanzimat yıllarında tamamına yakını Türk olmak üzere okulun öğretmen mevcudu istikrarlı olarak artış göstermiştir. 1864'te 13, 1866'da 35, 1867'de 34, 1868'de 41, 1869'da 45, 1871'den sonra da 40 ila 50 arası eğitici görev almıştır. Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn'da 1870'e gelindiğinde görevli olan ümerâ ve zâbitler; 1 Mirliva, 1 Miralay, 2 Kaymakam, 4 Binbaşı, 13 Kolağası, 18 Yüzbaşı, 1 Mülâzım-ı Evvel, 1 Mülâzım-ı Sâni olmak üzere toplam 41 kişiden oluşmaktadır.

1868'e gelindiğinde Mühendishâne'de öğrencilerin tahsil ettikleri dersler şunlardır: Ulûm-ı Riyâziye (Matematik), Hendese (Geometri), Resim, Litografya (Taşbaskı), Tarîk-i Mütenevvîa, Fenn-i Topçuluk, Fenn-i Harp, Fenn-i İstihkâmât-ı Hafîfe, Fenn-i İstihkâmât-ı Cesîme, Fenn-i Mî'mârî, Fenn-i Tahfît- Arâzî, Fenn-i Tahtît-i Arâzî, İlm-i Hikmet, Hikmet-i Tabîiyye, Usûl-i Kitâbet, İmlâ, Kavâid-i Osmâniyye, Kavâid-i Fârisî ve Fransızca.

Topçu Mektebi'nden mezun olanlar ordulara Mülâzım-ı Sânilik rütbesi ile Topçu ve İstihkâm sınıflarına nakledilmiştir. Tanzimat yıllarında Mühendishâne'den senede ortalama 15–20 öğrenci mezun edilebilmiştir.

—Mühendishâne'nin Cumhuriyet dönemindeki durumu hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?

Mühendishâne-i Berr-i Hümâyûn, 1909 yılında Mühendis Mekteb-i Alisi adını alarak, sivil mimar ve mühendislerin yetişmesi konusunda eğitim vermiştir. Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn, Cumhuriyet döneminde de eğitimlerine devam etmiş olup 1944'te *İstanbul Teknik Üniversitesi* adını alan okulun çekirdeğini teşkil etmiştir.

—Hocam gazetemize bu söyleşi için vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

— Ben de sizlere çalışmalarınızda başarılar dilerim.

TARİHİN SEYRİNDE

SAYI: 1

MAYIS 2009

& ŞİİRLERİN DİLİ &

Habibe AVCI- Naciye DURU-
Samet ÖZDEN

FETİH ZAMANI

Havanın mavisinde, denizin yeşilinde
Bir türkü, Orta Asya'dan beri duymuşuz.
Anamızın sütünden bayraklara kadar
Yüce fetihle büyümüşüz.

Yakmış gecemizi yıldızlar
Burçlardan yana uyanmışız.
Bir yazı gibi tepeler alnında
Yazılmışız, silinmişiz.

Nur ile kuvvet ile aşk ile
Kaderin büyüsünü bozmuşuz.
Görmüşüz suretini güzelliğin
Koca feleklere görünmüşüz.

Cihanın yarısı gök;
Önünde şehit şehit durmuşuz,
Cihanın yarısı İstanbul
Almışız.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

ANNECİĞİM

Ak saçlı başını alıp eline,
Kara hüylara dal anneciğim!
O titrek kalbini bahtın yeline,
Bir ince tüy gibi sal anneciğim!

Sanma bir gün geçer bu karanlıklar,
Gecenin ardında yine gece var;
Çocuklar hıçkırır, anneler ağlar,
Yaşlı gözleriyle kal anneciğim!

Gözlerinde aksi bir derin hiçin,
Kanadın yayılmış, çırpınmak için;
Bu kış yolculuk var, diyorsa için,
Beni de beraber al anneciğim!...

Necip Fazıl Kısakürek
(1926)

BU GELEN BANDIRMA VAPURU

Tekmil Anadolu ayakta,
Bu gelen Bandırma vapuru.
Mustafa Kemâl'in bakışı
Göklerden duru.

Boz kalpağın hele bir çıkarsın Mustafa Kemâl
Altın saçları pırıl pırıl uçuşur rüzgarda.

Mustafa Kemâl'in elbisesi
Rütbesiz, nişansız...
Ve avuçlarında

Kaderi yazılmış Türkiye'nin.
Karadeniz sereserpe uzanmış önünde
Bandırma vapuru yavaş yavaş yol alır,
Gazi Anadolu divan kurmuş bekler

Mustafa Kemâl geliyor.

Vapur yaklaşır, yaklaşır;

Secde eder dağlar taşlar.

Selam verir Gazi Anadolu'm;

Bandırma vapurunun içinde.

Güneşten süt emmiş

Bir sarışın kahraman var.

Mustafa Kemâl, ölümsüz kahraman,

Sen Samsun'a ayak bastığın an,

Al bir bayrak gibi açılıp rüzgârınla,

Dalgalandı vatan.

Özker YAŞIN

9 DİLDE İSTANBUL

GREKÇE: Vizantion

LATİNCE: Bizantium, Antoninya, Alma Roma, Nova Roma

RUMCA: Konstantinopolis, İstinpolin, Megali Polis, Kalipolis

SLAVCA: Çargrad, Konstantingrad

VİKİNGCE: Miklagord

ERMENİCE: Vizant, Stimbol, Esdambol, Eskomboli

ARAPÇA: Bizantiya, el-Mahsura, Kustantina el-uzma

SELÇUKLULAR ZAMANINDA: Konstantiniyye, Mahrusa-i Konstantiniyye, Stambul

OSMANLICA: Dersaadet, Deraliyye, Mahrusa-i Saltanat, İstanbul, İslambol, Darü's-saltanat-ı Aliyye, Asitane-i Aliyye, Darü'l-Hilafetü'l Aliye, Payitaht-ı Saltanat, Dergah-ı Mualla, Südde-i Saadet

Sevil ARAZ

Gazi Üniversitesi

Gazi Eğitim Fakültesi

Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalı

Bülteni:

TARİHİN SEYRİNDE

Yayın Sorumlusu Öğretim Elemanı:

Tuba ŞENGÜL

Yayın Kurulu:

Eda ALAGÖZ, Duygu ALTINOK,

Sevil ARAZ, Habibe AVCI,

Kübra ÇALIŞKAN, Cansu ÇİFTÇİ,

Fatih DEMİRCİ, Naciye DURU,

Halil GOSTAK, Samet ÖZDEN,

Yasemin TÜRKDOĞAN, Habibe UZUN.

**TARİHİN
GÖTÜRDÜĞÜ
YERE GİT**

**TARİHİN
GÖTÜRDÜĞÜ
YERE GİT**

